

культурних відмінностей, розбіжностей світосприйняття та інших явищ, що мають психологічне підґрунтя.

Таким чином, вправи, розглянуті вище, забезпечують не лише розвиток іншомовної комунікативної компетенції у цілому та вмінь використання стандартів повсякденної комунікативної поведінки зокрема, але й сприяють розвитку логічного мислення тих, хто навчається, створюючи підґрунтя для подальшого розвитку їхньої професійної компетенції у процесі навчання у ВНЗ економічного профілю.

Список літератури

1. Пасов В.И. Культуросообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация // Иноземні мови. – 2002. - №4. – С.9.
2. Тарнопольский О.Б., Кожушко С.П. Методика обучения английскому языку для делового общения: Учебное пособие. – К.: Ленвит, 2004. – 192 с.
3. Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь // Иноземні мови. – 1999. - №3. – С.3-7.
4. Демиденко О.П. Навчання студентів вищих навчальних закладів економічного профілю стандартів комунікативної поведінки в США // Иноземні мови. Навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. – 2008. - №4. – С.48-53.

Статья дает примеры условно-коммуникативных рецептивно-продуктивных упражнений для развития умений и навыков диалогической речи, которые являются необходимыми для обеспечения эффективной межкультурной коммуникации.

The article gives the examples of conditional-communicative receptional-productive exercises for developing the practical skills and abilities of dialogue speech necessary for providing effective intercultural communication.

Одержано 26.11.10

УДК.378.147

І.О. Головка, викл., В.О. Гребенюк, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Навчання студентів вищих навчальних закладів стандартів комунікативної поведінки в США

Стаття вказує на необхідність знання як ділової англійської мови для професійного спілкування, так і культурно-обумовлених особливостей поведінки закордонних ділових партнерів, що є запорукою успішної співпраці.

стандарти повсякденної комунікативної поведінки, тематико-ситуативні блоки, «культурний шок», особливості менталітету, діаграма причинно-наслідкових зв'язків

У контексті глобалізації суспільства і входження України до світової спільноти особливої актуальності набуває виконання вищими навчальними закладами (ВНЗ) замовлення суспільства на спеціалістів, спроможних ефективно спілкуватися в умовах іншомовного культурного середовища. Для цього необхідно не лише навчати студентів іноземної мови (ІМ), але й формувати в них глибоке розуміння відмінностей світосприйняття представників рідної та іншомовних культур, виховуючи етнотолерантне ставлення до «інакшості» інших людей. Саме тому на сьогоднішній

день акценти навчання ІМ зміщуються: виключно мовні знання, мовленнєві навички та вміння не забезпечують ефективної комунікації з представниками іншомовної культури без навчання міжкультурної комунікації.

Процес навчання ІМ неминує має перерости в процес навчання іншомовної культури, оскільки лише за таких умов можливе формування іншомовної комунікативної компетенції. Багато науковців, які займалися вивченням та дослідженням проблеми адаптації до стандартів комунікативної поведінки в іншомовних країнах, зокрема В.І.Пассов, О.Н. Демиденко, Н.К.Скляренко та ін. підкреслюють, що іншомовна культура є тією частиною загальної культури людства, якою ті, хто навчаються, можуть оволодіти у процесі комунікативної іншомовної освіти в пізнавальному (культурознавчому), розвиваючому (психологічному), виховному (педагогічному), і навчальному (соціальному) аспектах. Отже, основним завданням сучасних викладачів ІМ є виховання студента як полікультурної особистості, психологічно стійкої до впливів іншомовного культурного середовища і культурного шоку як результату такого впливу, здатної розуміти і адекватно реагувати на культурно обумовлені дії представників іншої культури і долати лінгвоетнічні бар'єри комунікації. Це стосується не лише навчання студентів мовних спеціальностей, але й тих, хто обрав професію у сфері економіки, менеджменту і маркетингу, або ж будь-яку з технічних спеціальностей, оскільки володіння іншомовною комунікативною компетенцією такими спеціалістами сприяє налагодженню міжнародних професійних стосунків. Метою цієї статті є короткий опис методики навчання студентів І курсу ВНЗ економічного профілю стандартів повсякденної комунікативної поведінки у США та розгляд деяких вправ, виконання яких передбачається у процесі навчання за вказаною методикою. Конкретні цілі навчання стандартів повсякденної комунікативної поведінки можна сформулювати наступним чином:

- а) виховання у студентів толерантного ставлення до особливостей світогляду представників іншої культури;
- б) навчання студентів уникнення «комунікативних пасток» та зведення до мінімуму симптомів «культурного шоку» у майбутньому;
- в) усунення можливих помилок у процесі спілкування з представниками іншої культури, визначення методів виходу з культурно-конфліктних ситуацій;
- г) виховання у студентів здатності розпізнавати й адекватно реагувати на невербальні культурно обумовлені складники комунікації.

Слід зазначити, що комунікативні бар'єри, які можуть виникати при спілкуванні з носіями ІМ в умовах іншомовного культурного середовища, спричиняються стереотипними уявленнями представників різних культур один про одного і можуть бути як вербальними, так і невербальними. Цей аспект спілкування розглядався сучасними психологами (М.С.Андріанов, С.А. Золотухін, А.Піз), антропологами (Е.Т.Холл), але до недавнього часу залишався поза увагою методистів. Лише нещодавно з'явилися дослідження, присвячені навчанню особливостей невербальної поведінки у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції (С.В.Соколова, О.Л.Красковська та ін.). Зокрема, відомий американський антрополог Е.Т.Холл підкреслює, що комунікація відбувається одночасно на різних рівнях свідомості. Вивчаючи взаємовпливи людини і культурного довкілля, учений вважає необхідним дослідження не лише вербальних, але й невербальних аспектів комунікації. При цьому він наголошує, що невербальний компонент є так само важливим для результату комунікативного акту, як і вербальний, оскільки лише за таких умов можливо зрозуміти інших людей як у межах, так і поза межами національних кордонів.

Отже **стандарти повсякденної комунікативної поведінки** (далі **СПКП**) можуть відзначатися як підсвідомий прояв культурної приналежності в ситуаціях реального спілкування, що активізується і актуалізується у процесі комунікації з представниками іншої культури.

Процес навчання СПКП за запропонованою методикою складається з декількох етапів. На етапі **ознайомлення** передбачається читання інформативно-пізнавальних текстів одночасно з використанням засобів наочності для покращення розуміння інформації, наведеної в текстах. При цьому використовують і відеоматеріали, що забезпечують не лише розуміння та наочну демонстрацію використання СПКП носіями американського варіанта англійської мови, але й створюють можливість проміжного контролю засвоєння інформації. Для досягнення цієї мети після завершення читання й опрацювання інформативно-пізнавальних текстів і перегляду відеосюжетів студентам пропонується прокоментувати поведінку дійових осіб відеосюжету з точки зору СПКП, доцільних в зображуваній ситуації, і визначити можливі розбіжності у використанні таких СПКП носіями англійської та української мов на основі інформації, отриманої з інформативно-пізнавальних текстів. Після етапу ознайомлення слідує етап **перевірки розуміння** отриманої інформації, що реалізується у формі тестових завдань різних типів. Далі має місце етап **тренування у спілкуванні**, що передбачає проведення рольових ігор та обговорень. На цьому етапі студенти на практиці реалізують набуті знання про використання СПКП, моделюючи тематично обумовлені ситуації реальної комунікації з представниками іншомовного культурного середовища. За ним слідує етап **розширення знань про СПКП**, протягом якого студенти мають здійснювати самостійний пошук інформації про них за тематикою знання в мережі Інтернет. На етапі **узагальнення і структурування** передбачається написання творів за тематикою заняття або на основі інформації, отриманої протягом усіх занять, що сприяє кращому запам'ятовуванню та узагальненню інформації по СПКП. Останній етап **контролю засвоєння** – передбачає проведення комплексної перевірки рівня сформованості знань про СПКП та вмінь використовувати їх в реальних ситуаціях спілкування. Крім цього варто зауважити, що з огляду на специфіку дослідження розроблена методика передбачає лише повне вдосконалення, а не формування мовленнєвої компетенції в аудіюванні, читанні, говорінні та письмі.

До тематико-ситуативних блоків, в яких найчастіше виникає дискомфорт культурного, а не мовного характеру, належать: приїзд до (або виїзд із) країни; пошук житла; користування громадським транспортом; відвідування магазинів; ведення фінансових справ; пошук і відвідування закладів харчування; відпочинок, туристичні та ділові послуги; отримання комунікаційних послуг.

Крім вищезазначених тематико-ситуативних блоків до змісту навчання має бути включено блок «Культурний шок і загальні особливості менталітету американців». До нього має входити інформація про фактори, що викликають культурний шок і його симптоми, а також про стандарти повсякденної поведінки, що не належать до конкретних ситуацій, але можуть викликати дискомфорт у процесі комунікації, якщо вони не усвідомлюються. Для розвитку вмінь використовувати належні стандарти комунікативної поведінки у дібраних ситуаціях спілкування вбачається необхідним відібрати відповідні інформативно-пізнавальні тексти і відповідну систему вправ. При доборі вправ треба керуватись сучасними вимогами до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь: комунікативність вправ, вмотивованість мовленнєвих дій студентів, створення комунікативної ситуації, новизна, наявність ігрового компонента, ступінь забезпечення необхідними опорами, культурологічна спрямованість. О.П.Демиденко у своїх дослідженнях з цього питання визнає культурологічну спрямованість обов'язковою. Крім цього, на його думку, до завдання і змісту вправи повинна висуватись така вимога як проблемність (на це звертають увагу такі методисти як О.В.Бирюк, О.П.Демиденко у своїх опрацюваннях досліджень), оскільки у багатьох вправах перед студентами ставляться саме проблемні завдання, внаслідок чого їм необхідно здійснювати певну *трансформацію* під час виконання завдання або визначити шляхи розв'язання поставленого завдання. О.П.Демиденком

була розроблена методика у підборі вправ, які зараз використовуються не лише для студентів, але і менеджерами, і маркетологами у щоденній практиці ведення бізнесу. Для закріплення інформації про стандарти повсякденної комунікативної поведінки та фактори, що спричиняють їх виникнення, студентам пропонується створити на дошці діаграму причинно-наслідкових зв'язків, що є не лише ефективним засобом засвоєння навчального матеріалу, але і вправою для тренування логічного мислення. Діаграми причинно-наслідкових зв'язків є графічним відображенням відносин між наслідком (проблемою) та можливими причинами її виникнення. Ці діаграми допомагають аналізувати проблеми шляхом визначення їх причин таким чином, щоб забезпечити можливість систематичного розгляду. Існує три типи діаграм причинно-наслідкових зв'язків: причинно-наслідкова діаграма, діаграма аналізу процесу та діаграма аналізу рішення. Використання звичайних діаграм причинно-наслідкових зв'язків є ефективним для навчального процесу, оскільки допомагає студентам визначити причини появи того чи іншого фактора і проаналізувати рішення, прийняті ними у процесі обговорення. Окрім того, обговорення ситуацій готує студентів як свідомо, так і підсвідомо до сприйняття особливостей менталітету нації, мову якої вони вивчають, а також застосування вправ, які створюють оптимальні умови для проведення в аудиторії дискусії англійською мовою, тим самим розвивають навички і вміння говоріння на досить високому рівні складності.

Список літератури

1. Пасов В.И. Культуросообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация // Иноземні мови. – 2002. - №4. – С.9.
2. Тарнопольский О.Б., Кожушко С.П. Методика обучения английскому языку для делового общения: Учебное пособие. – К.: Ленвит, 2004. – 192 с.
3. Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь // Иноземні мови. – 1999. - №3. – С.3-7
4. Демиденко О.П. Навчання студентів вищих навчальних закладів економічного профілю стандартів комунікативної поведінки в США // Иноземні мови. Навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах. – 2008. - №4. – С.48-53

Статья указывает на необходимость знания как делового английского языка для профессионального общения, так и культурно-обусловленных особенностей поведения иностранных деловых партнеров, что является залогом успешного сотрудничества.

The article stresses the necessity of knowledge both business English for professional communication and acceptable in the target culture peculiarities of foreign partners' behavior as a guarantee of success in cooperation.

Одержано 26.10.10